

Prohászka Ottokár Húsvéti elmélkedések (1905. április 15–19.)

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Prohászka Ottokár
Húsvéti elmélkedések (1905. április 15–19.)

Jegyzetek Nagyságos és Főtisztelendő
Dr. Prohászka Ottokár egyetemi tanár úrnak
1905. évi április hó 15–19-én
tartott húsvéti elmélkedéseiből

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az elmélkedésekről kézírásban, 1905-ben megjelent füzet elektronikus változata. 1907. április 15. a virágvasárnap előtti szombat, április 19. nagyszerda. A húsvétvasárnap április 23-án volt abban az évben.

Az anyagot Tegze József vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
1905. április 15., szombat	4
Április 16., virágvasárnap	5
Április 17., nagyhétfő	8
Április 18., nagykedd	14
Április 19., nagyszerda	18

1905. április 15., szombat

... Jöjj el, jöjj el, Te szent, szent édes lélek! Háromszor mondjuk ezt.

1. Jöjj el, mert elmentél tőlem; elmentél, mert megszorítottalak, nem értettelek, hidegen hagytalak. Szentlélek galamb képében, a Te fészked bennem volt, s talán szédültam a fészket...

A lelket folyton finomítani kell s féltékenyen kell azt őrizni. Aki vétkezik, az durva, aki hálátlan, az kegyetlenkedik, aki a Szentléleknek sugallatára nem hallgat, annak lelke száraz ág, s onnan elszáll a Szentlélek; aki nem teljesíti kívánságát, az lombtalan erdő s ott a lélek nem fészkel. Ha vétkezünk, a lélek elfut, menekül. Az ember oly könnyen kifogy a lélekből, s száraz és szárnyaszegett lesz minden energia nélkül.

Jöjj el tehát Szentlélek, mert a szívem száraz, mert nincs bennem tavasz, nincs bennem feszülő vágy.

Jöjj vissza, tisztítsd meg az én szívemet, én kivetek onnan minden bűnt. Óh, mester hol vagy? Ki új embert csinálsz belőlem. Te géniusz, Te művész, Te alkotó, teremtő lélek!

2. Jöjj el, mert nálam otthon vagy. Kegyelemnek kellene az én lelkemben lenni, jöjj el tehát, és töltsd meg egészen. Én vágyom utánad, óh, Szentlélek. Szeretném, ha Te volnál bennem a vezető gondolat, mert különben nem lehetnék Istennek tetsző lélek. –

A lelkek között különbségek vannak. Némelyik emberben sok az isteni, s minél több van ebből, annál jobb s annál nagyobb. A lélek az isteni gondolattól nagyon befolyásolható és az egész lélek átreszket, feszül s mindent szívesen tesz. De ezt nem lehet hamar elérni, ehhez nagy vágy, nagy kitartás kell és nagy stúdium, melyet térden állva kell végeznünk. Némelyik ember lelkiismerete oly durva s hideg, hogy a legfelségesebb gondolatra sem reagál. A lelkeket nevelni kell, bele kell oltani a felségest. Óh, beh jó, ha az ember a felségesnek behatása alatt áll, beh jó, ha a szív meg tud olvadni, ha a szív forrón tud szeretni, mert szeretetni, nem ez az igazi boldogság, hanem szeretni! Szeretni a felségest, az ideált, de úgy hogy általa vezetettünk, alakulunk, hasonlunk. A modern ember szenved az egyoldalúságtól, és ez alatt, mint egy kő alatt sorvad, sorvad a szív, az érzés, a kedély. Mily könnyen félreérthető a vágy az örökkévalóság után s mily tökéletlenek a vallásról s hitről alkotott felfogások. Mindenütt túlzás van; el kellene találni azt a lelkiületet, mely az egész világot szeresse, de a lelket mindenek felett. Az evangélium is azt mondja: „Mit használ, ha az egész világot megnyered, de a lelked üdvét elveszted.”

Háromszor is mondjuk: „Jöjj, Szentlélek és erősíts meg”, mert Te hódító lélek vagy s a hódító lélek nagy hatalom. Aki egyszer a felségest megismeri, az még többet akar belőle, aki egyszer alakulni kezd, az már fejlődik. A tavaszi virágfakadás nem tarthat örökké, azt gazdagabb élet követi, úgy a Szentlélek is a mi lelkünket szebbé, gazdagabbá akarja fejleszteni. Az ember az Isten gondolataihoz alakul azon odaadó áldozatkésztségnek arányában, melyet lelke nevelésére rászánt.

Kérdezzük mindnyájan: „Uram mit akarsz, hogy cselekedjem?”

„Érzem, hogy közel vagy s én szinte hallom suttagódot.”

Az Isten tőlünk egy tiszta szívet, hívő lelket, egy magát bizalomban odaadó lelket kíván. Aki tartózkodik a legfölségesebbel szemben, az azt nem tiszteli eléggé, aki nem bizalmas vele szemben, az megsérti őt... Az ember lelki világában nem kell egyéb, mint hogy beledobjuk ezt a követ: Isteni akarat s az egész lélek megreszket tőle. Gyermekek! Az Isten akar valamit tőled, kérdezd önmagadtól, hogy miben vagy alacsony, áldozatkésztség nélkül; s ha ezekre megfeleltél, és mersz a felséges elé állani, akkor mondhatod: Uram, látom, hogy szeretlek.

Tehát jöjj el Szentlélek, tölts el, nyugtass meg, világosíts meg, hódíts meg, alakíts át, fejlessz, mert én nagy lélek akarok lenni.

Belőlünk lélek lesz a legjavából...

Április 16., virágvasárnap

I.

Nekünk nehéz gondjaink vannak. Vannak oly nehézségeink, melyeket még szóba nem foglaltunk, melyeket inkább érezünk, mint értünk. Vannak nehézségeink, melyek inkább csak az életnek valamiféle sajátságos projectiói a mi lelkünkre. Mi e gondokba annyira érezzük, hogy egy nagy világban élünk s szenvedünk. Szeretném, ha mindnyájan az odaadásra, készsége tennénk szert a magát boldog feltalálásra segíthetném.¹ Boldogság! Igazán nagy kegy, ezt főleg azok érzik, kik még a kételyből, a bizonytalanságból, a vergődésből nem jutottak ki abba a csendes régióba, hol a lélek azt mondhatja: beh jó nekem itt lenni. Azon lelkeket értem, kik még mindig az országúton járnak, kik még mindig a Golgota körül imbolyognak, de még nem jutottak feljebb. Azt szeretném, ha a Tábor hegyének fényében volna részük.

Mi kell az embernek, hogy boldog legyen? Mélységes megnyugvás. Ha az ember kételkedik, bizalmatlankodik, határozatlan, addig még nincs elemében. Ha az ember a földre néz, azt mondja: por, sár, vég, küzdelem, harc, vergődés, és a lélek szenved; míg ilyenek látjuk a világot, addig a lelkünk töviseken jár, addig az igazi erő nem fejlődhet. Mennyi lelki betegség van a világon, mennyi rossztól megmetyelvezett lélek. A szikes földbe vetett magból gyenge, sárga vetés nő, ott erő nem lehet, épp úgy a szellem világában is van unalom, hervadás; ez nem erő, ez kétség, ez nem az a lendület, mely az emberi léleknek kell. Nekünk csendes derült fény kell. Hogyan lehet ezt megszerezni?

Nézzük ezt a nagy világot s látjuk, hogy mily kevés itt az igazi mélységes megnyugtató ismeret. Látjuk a filozófusok közti küzdelmet s az emberiség hol az egyiknek, hol a másiknak tapsol; de jönnek új emberek, új küzdők, új eszmék, új divat... Az ember lelkének más csillagok kellene, más vezetés. Itt sok sötétség van, mit az emberi ész nem tud kideríteni, nekünk más kell a mi boldogulásunkra. Nekünk odaadás kell.

Kérlek, kételkedni akarsz, meddig? Filozofálni, meddig? De hisz ez nem boldogság, ez a Dante pokla. Látod az emberi szellem vergődését, látod ezt a nagy erkölcsi hiányt? Tudod mit csinált Dante mikor Virgiliussal a kételkedőkhöz jutott? Befogta szemét és azt mondta: „Ezt ne nézd, ez nem szép...”

Ne nézzük mi se e vergődést. Ki imponál nekünk, miféle bölcsesség tanít minket kételkedni? Nekünk erősen kell hinnünk, erősen bízunk, erősen élnünk. Igen, én egészen átadom magamat Istennek és én bízom, hogy ő engem el nem vet, mert Ő ezt nem teheti, nem teszi.

Minél többet bizalmatlankodol, annál jobban elsötétül a lelked, minél többet kételkedel, annál jobban gyengülsz. Kérlek, tedd meg, hullj térdre, add át lelkedet. Míg fukar leszel, míg szükkeblű vagy, addig az Isten mint a szirt, mint a tél, mint az éj..., abból nem csalsz ki egy melegítő lehetet sem. Amily szívvel járulsz hozzá, oly mértékben leszel az övé s ő a tied. Olyan odaadás kell, melyet nem rendít meg semmi. Ilyen odaadása, megnyugvása volt Magdolnának is; nekünk is ez kell. A léleknek győznie kell! Annak érvényesülni kell! Ha nehéz az életünk, azt a lélekkel kell lendíteni, a sötét lelket lélekkel kell megvilágosítani. Minden, ami van a világon, mind a lélek által van építve. A lélek olyan, mint a nap, abból jó a világosság, a kételyt elriasztja. Ha az ember szenved, bele állítjuk a lelket, az majd formálja, segíti és keresztülvágja magát. Az emberek gyengék, nem bírják

¹ Talán így értelmezhetjük a kézírást: Szeretném, ha mindnyájan az odaadásra, készsége tennénk szert, ha magukat boldogság feltalálásra segíthetném. (PPEK)

kifejteni erejüket, ha rájuk vetődik az árnyék, ők már fáznak. Ahol kétkedés van, ott csak lemondás van. A folytonos gyanakodás az emberi lét nagy kérdéseivel szemben olyan, mint a kórházi levegő, hol az ember, ha nem is beteg, de nem is egészséges. Arra kell törekednünk, hogy a gyengeségeket leküzdjük. Magdolna ment az ő ideálja után. Az én ideálom is Jézus Krisztus legyen. A szívem oda vonz, de ezek az utak nehezek; ezen az úton csak elite lelkek járnak, én is erre akarok menni. Rám zúdulnak sokan, én mégis megyek, én bízom s győzök. Mikor az embert körülveszi az a sokféle nehézség, az a kiskorú gyengeség, ne higgyen a tudománynak, hatalomnak, művészetnek, hanem higgyen... a szeretetnek.

Ez a szeretet az Úr Jézusban olyan közel van hozzánk. Egészen közel áll. Mi az ő gondolatait megmásíthatatlanul bírjuk; mi az ő szemének ki nem alvó fényében állunk. Az ő szíve mi nálunk van, az ő keze még mindig oly meleg, az ő karja mindig oly erős, aki rá bízta magát, abból diadalmas lélek lesz. Ki ne adná át magát egészen ennek az imádandó Krisztusnak. Megkapjuk tőle a legjobbat: a hitet, a legédesebb nyugalmat, hűséget, kifejleszti bennünk a szeretetet! Sehol sem virágzik a szeretet úgy, mint Krisztus leheletében. Ha választanunk kellene különböző lángértelmek között, csak Krisztust kellene követnünk. Tárd ki tehát szívedet, s mondd, hogy hiszsz. Légy csupa vágy, bizalom, odaadás. Aki így el van szánva, az már egy aranyos lélek; lehet, hogy még salakos, de nem baj; lehet, hogy azt még össze kell zúzni, meg kell olvasztani. Az ilyen lélek már kincset rejt. Egyet sürget, egyet hangoztat: „Uram, mit akarsz tőlem. A te szent akaratodat teljesítem.”

Az igaz ember számára nincs törvény. Ha az ember valakit nagyon szeret, nem kell arra törvényt csinálni, hogy annak akaratát teljesítse s kedvét keresse. Ott a szív a szívbe, lélek a lélekbe olvad. Ez egy morális, amelyről lehullott a törvény, egy morális, mely magát egy nagy készséggé emancipálja. Ez az igazi nagy hatalom. Legjobban védekezik a rossz ellen, ki Istent szereti. Én azt mondom, hogy itt nincs törvény. Legyetek oly lelkek, kik az Isten felé vonzódtok, mint a virág a nap felé. Én virág, gyökér vagyok, melynek ki kell hajtania; bennem energia van, s én bele hajlok az erkölcsiségbe. Mi az erkölcs? Látni, öntudatosan hinni, bízni, sokat tenni... Épp úgy, mint az a csíra – ha öntudatos volna – nem kételkednék, hogy neki zöld lombokat kell hajtani, a virág, hogy neki a nap felé kell vonzódnia, úgy én sem kétkedem, hogy ami bennem mozog, az erkölcsiséggé fog kifejlődni. Aki szeretetben él, az nem lehet egy mechanizmus, nem keresi a dirib-darab törvényeket, óh, nem. Belülről kell minden jónak jönni, belülről jó az akarat is, mely megnyugtat. Ez legyen most feladatunk. Lelkünket odaadni, megnyugtatni s feltétlenül meghajtatni magunkat Isten előtt. Leborulni Krisztus előtt, átkarolni a lábát s kérdeni, megint kérdeni: mit akarsz Te, azt akarom én is, a Te érzelmeid, a Te életed bennem tükröződjének vissza.

Az apostollal mondjuk mi is: – „Élek én, nem én, hanem Krisztus él bennem.”

II.

Ha az ember tényleg nagy lélekkel át akarja magát adni Istennek, feltétlenül azt mondja: Uram, hát foglalj le engem.

Ki a jó ember? Talán aki a földről el s az égbe kívánczik? Talán kinek itt nincs hazája? Nem, valóban nem. Kit tartanak szentnek? Ki imádkozik, ki folyton penitenciát tart? ... Hát ez volna az élet? Bánni, imádkozni, ez az élet? Nem, ez csak valami az életből. Én egy egész életet akarok, egy valóságos életet akarok, de abban az értelemben, hogy én az életet minden fázisában, minden vonatkozásában bírom s mégis isteni élet legyen. Oly embereket akarok, kik élnek, ahogy tudnak s azt az ideál világot, mely felé megyünk, nem tévesztjük szem elől. Az ember, a szív, a ház, az otthon, ez a világa, ez az ő hazája, de a lombot a napsugár növeli. Innen az erőt, onnan az alapot, innen az anyagot, onnan azt, ami az anyagot alakítja: Az életet igazán practica és mégis keresztényi értelemben kell élni. A mi kötelességünk nem imádkozás és misére járás, hanem először ennek a reális életnek a

kötelessége és másodszer az ideális világ kötelessége és mind a kettőt együtt Istenért. Mindenben Isten szolgálat legyen, de nem kizárólag a templomban, hanem mindenütt. Egyik a reális, másik a vallásos kötelesség. Sajnálom, hogy némely lélek úgy eltorzul, s nem tudja a harmóniát megteremteni az élet összegében. A mi kötelességünk erőinket kifejtteni, az igazat megismerni, a jót szeretni. Mi az igaz? Mi az a jó? Igaz az egész világ. Igaz az a,b,c, igaz egy szó, egy mondat, egy tapasztalat; és a jó az, ami megkívánható helyesen, okosan, törvényesen s az isteni gondolat szerint. És az ember ebbe a jóba belefekteti magát és azt mondja: ez az én világom! Az istentisztelet ne szorítkozzék a templomba, azt reggeltől estig kell teljesíteni és pedig mindenütt a családban, hivatalban s másutt. Ez azután igazi élet, igazi istenszolgálat. „Herrendienst ist Gottesdienst.” Az élet egy ösztönös vagy egy öntudatlan járom, iga, szóval valami szolgamunka. Kérlek, leheljétek bele a lelketek az életbe, s amit tesztek, legyen szépen téve, s legyetek meggyőződve, hogy minden az Isten akarata. Az én egész életem egy isteni program legyen. De ez nagy szó s az élet apróságai, hogy egyeznek össze vele? Ennek helyes megoldásához hit kell. Nekem a nazarethi ház a hit gondolata, a Mária és Márta az Isten gondolata. Az életben tartalom kell, az üres élet nehéz, a tartalmas élet könnyű. Én a lelkemet preparálom az élet hordozására. Ha valaki szépen akar élni, annak szép lelke is legyen. Egy megszaggatott, sötét lélekkel nem lehet szép életet csinálni, hanem egy örvendező, türelmes, energikus lélek kell a szép élethez. ... Mit csinálok, mikor imádkozom? Én tisztulok, hevülök, átváltozom, emelkedem. Az ima egy belső processzus, a gondolatnak felébredése. Azért imádkozunk, hogy legyen bennünk élettartalom és azzal kimegyünk a világba. Igaz, ott könnyen elkeseredünk, lelkünk elhomályosul; az nem baj, a kazánt újból hevítik; a vas kihül, az sem baj, újra belevetik a tűzbe. Az ember energiáját is újból kell szítani. Tudom, hogy ez nehéz, de a mi vallásos kötelességünk közel hoz Krisztushoz. Úgy nézzük őt, mint a festő, mint a művész, érdeklődő szemmel, hogy átvehessük magunkba, hogy megértsük.

... Azért építjük a templomokat oly nagyszerűen, oly felségesen, hogy a művész nagy gondolatait kialakítva hódoljon az Istennek. Azért élvezzük a zenét, hogy lelkünknek még több zenéje legyen, élvezzük a szépet, hogy lelkünk s így életünk gazdagabb legyen. A gazdag lélek jobban dolgozik. A lélek lámpa, tűz, mely köröskörül világít, melegít; a lélek lehelet, illat, mely az egész atmoszférát betölti; legyetek meggyőződve, hogy a harmónia az emberből jó; ő maga alakítja azt a világot, melynek középpontjában él. Én azért imádkozom, hogy e gondolatot úgy magamba vegyem, hogy énbőlölem kisugározzék. Én az Istent szétszedem magamban gondolattá, érzelemmé... Tehát én az egész embert akarom istenivé tenni és az egész embert akarom ennek a reális életnek lefoglalni.

Krisztus a következő példabeszédet mondá: „Elment a gazdag és kiosztotta vagyonát az ő szolgálói között. Az egyiknek adott 5, a másikkak 2, a harmadikkak 1 talentumot s azt mondta, hogy dolgozzanak s szerezzenek, mert ha visszajő, számon kéri, mit műveltek az ő pénzével. És vissza is jött a gazdag s számon kérte a pénzt. Aki öt talentumot kapott, keresett még ötöt, aki két talentumot kapott, szerzett még két talentumot, és ki csak egy talentumot kapott, az kendőbe rejtette és a földbe ásta. De – mond a gazdag –, hisz nem azért adtam, hogy a földbe ássad, hanem hogy a földből életet válts.”

Ha az ember az isteni gondolatot nem adja át lelkének s a jó életet csak a templomba viszi, akkor úgy tesz, mint az egy talentumos.

És mondá az úr: és vidd ezt az egy talentumot s add oda annak, akinek 5 van, mert annak adatik, akinek sok van, s akinek kevés van, attól még az is elvétetik.”

De ez nem igazságtalanság? Óh, nem, mert aki tehetségeit kidolgozza, annak mindig többje lesz; aki tehetségeit elhanyagolja, az még a meglévőt is elveszti. Aki eszét elhanyagolja, az elsötétül...

Aki sokat befektet, annak még többje lesz. Ha Önök úgy tesznek, mint az öt és két talentumos, akkor szem előtt tartják a hitet, reményt, szeretetet, tízparancsolatot,

szentségeket... Ezek mind talentumok, ezeket nem szabad a vallási kötelességek földjébe ásni, hanem hogy mindenben érvényesüljön. Aki ily irányzattal használja fel erőit, az ezt az életet okvetlenül tűrhetővé tudja tenni.

Az Isten egy világot teremtett s aztán mit csinált? Ő maga emberré lett. Ebben van a nagyszerű kinyilatkoztatás. Hatalom, dicsőség, mindenhatóság, gondolat, ész ... mi legyen ebből? Ember legyen s emberré lőn. Ami benned isteni, az legyen emberi is, és akkor mindenki hozsannát kiált neked. A kötelességek ily gazdag, egységes felfogása, az életnek ily minden irányban való érvényesülése nem diszharmónia, hanem a kettőnek: morális és vallásos életnek helyes összefoszlása. Akkor mi is hű szolgálai leszünk az Úrnak, oly szolgálja, kinek azt mondhatja: „Kicsinyben voltál hű, én azért naggyal áldalak meg. Jöjj, és vonulj be az Úr békéjébe.”

Április 17., nagyhétfő

I.

... Hat nappal Húsvét előtt Krisztus Bethániában volt és tiszteletére lakomát adtak Simon házában. Ott volt Lázár, Mária és Márta. Én abban a szent gyülekezetben, melyet az evangélium leír, a mi lelkiállapotunknak megfelelő gondolatát látom. Egyik oldalon látom a feltámadott életet, a Lázárt, más oldalon a panaszkodó életet, a Mártát, ismét más oldalon a megnyugvó életet, a Máriát. A többit most nem tekintem.

Nekünk mindenekelőtt egy feltámasztott élet kell; kell, hogy a lelkünk fel legyen locsolva, mint a vetés az esőtől. Mely minden kérget, levelet öntöz és legyen örömmünk, legyen erőnk a jóra. Da ha valaki ezt a feltámasztott életet akarja, annak az alázatnak útján mintegy nyomott hangulattal kell végig menni...

A világon van tavasz, de van tél is, van virágos rét, de vannak szakadékok is. Vannak régiók, ahonnan az élet fut. De nekünk a régiókon is át kell mennünk. „Was ist die Nachtseite des Lebens?” Az egyik azt mondja: nekem nagy bánatom, aggodalmam van; igaz, de én még egy sötétebb oldalt is ismerek. Ez a legsötétebb oldal az erkölcsiség sötétsége. Az emberi élet legsötétebb éjszakája a lélek sötétsége. A lelki sötétségen nekünk is át kell mennünk. És a sötétségben csillag ragyog és az a Te szemed fényének ragyogása. Hogy mennyire szükséges, hogy a lelkünkön tavaszi barázdát szántsunk, azt érezzük, s hogy ezt megteheszük, tudjunk szívből alázatosnak lenni. S ez tisztán Isten szent kegyelme, azért kérjük, hogy most gyermekké, alázatos lélekké legyünk; hogy nyomorúságunkat átérezzük; hogy átjárjon semmiségünk érzete, de csak azért, hogy annál többek legyünk. Mert én megtisztult lélek és szív akarok lenni. A szentírás azt mondja, hogy bennem van az Isten magva, de mind a mag, mind a csíra még nem sarjadt ki eléggé. Az Isten kegyelme azt akarja, hogy jobb ember legyen belőlem. Tudom, hogy az Isten sok odaadással nevelt, hogy gondozott engem. Igaz, hogy életemnek volt sok harca, melynek még emléke is keserves nekem, én mégis hiszem, hogy a Krisztus jó indulattal van irántam. Néha kemény, mintha vasmarokkal szorítana, mégis tudom, hogy az Isten az ő arcát akarta az én lelkemben kinevelni; tudom, hogy bennem a hitet akarja győzelemre vinni... Tudom, hogy sok tavaszon mentem át, a remény tavaszán. Óh, az én lelkem meleg, a szeretet melegíti. De én azt is tudom, hogy a gyermekből tékozló fiú lett. Bennem a krisztusi arc eltorzult, tudom, hogy a reménységnek a jégeső letörte ágait; tudom, hogy a szent szeretet mennyiszor jó ellenkezésbe a ridegséggel; tudom, hogy az én lelkem is porond lett, hol vadállatok csatáztak; tudom, hogy meglazult az erkölcsi érzék, eltompult a lelkiismeret, elfojtódott bennem az isteni sugallat. Istenem! Mivé lettem mikor az én szenvedélyeim kikezdtek, és mikor az érzékiség másfelé vonzott az Isten útjairól. Mivé lettem, mikor a lélek lehülése jelentkezett. – Sok mindenféle bűn tanyája lettem. Tudom,

hogy a lelki energiám elfogyott, hogy ahol előbb eleven vizek voltak, most ott mocsarak és homokos partok vannak. Hol előbb az Istennek kertje volt, ott most pusztaság van, oly hely, hol csak kísértetek járnak. „Wo keine Götter regieren, dort regieren die Gespenster.”... Óh kedves gyermek, ha igazán tékozló lettél, te lélek, ha érzed, hogy züllő lélek vagy, beteg és hideg lettél és felsír benned a vágy Isten után, akkor kiálts fel. Óh, Isten, csinálj belőlem valamit és leborulok Te előtted. Ha te rám lehelsz, megint ember lesz belőlem. Fogd meg lelkemet, Te csodás kéz, Te művészi kéz, ne dobd el ezt az élettelen anyagot. Te jó Atya, kinek tékozló fia van, Te jó Isten, ki mikor a földön jártál, oly jósággal tudtál az ifjúra nézni, mikor kérdezte: „Mester, mester mit tegyek, hogy üdvözüljek.” – Ki, mikor Péter elől eltűnt a Krisztus-arc, a tanítvány lelke elborult és megzavarodott, – úgy néztél Péterre, hogy Péternek megindult a lelke és könnye megeredt.

Kérlek, nézz le rám, látod, én vonzódok Tehozzád!

Tekints le a vergődő lélekre, add azt az érzést, hogy én tényleg szegény koldus vagyok, hogy én küzdöttem sokat, és elestem, hogy akartam látni, de tévedtem sokat, hogy én akartam alakulni, de torzzá lettem. Meg akarok fordulni és a Te atyái kebledre akarok borulni, ugye nem vetsz meg. De ebben a lágy, édes hangulatban mindig ott van az elszánt gondolat és érzés, hogy a bűn nagy rossz. Ha mindig éjszaka volna, nem volna egy zöld fűszál sem. Érzem, hogy a rossz bennem is megvan. Nem vagyok dobzódó lélek, de tudom, hogy a méregből az én véremlékemben is van; nem vagyok állati, de azért az állati megmozdul bennem többször; nem vagyok istentagadó, de az árnyék elvonul felettem és rám veti árnyékát, nem vagyok én a restségnek állati kiadása, de tudom, hogy e csúnya szenvedélyek bennem szenvedéssé válnak. Tudom, hogy a lélek bennem haldokolni szokott, az én lelkem lilioma is elfonnyadt, az én nemeslelkűségem is tévedhet.

Istenem segíts!

Nincs bűn, ahol nincs akarat. Mi a halálos bűn? A rosszat igazán akarni, de természetesen a hitnek fényében kell a rosszat megítélni. A török, zsidó, mohamedán lelkiismerete mind más és más. A lelkiismeret oly állhatatlan, hogy ma például egy vakondtúrást nem lépne át; máskor meg nem ismer akadályt. Én most a kereszténység szabályait tartom szem előtt. Az ember a nemes, elszánt, erős – és nem azt – az elgyengült, puha, elernyedő akaratot vegye, hanem a felvilágosult akaratot vegye s a szerint ítéljen. Ha elgondoljuk az életet, azt a sok veszedelmet, kísértést, csapásokat, keresztet, melyek megrendítenek, érezzük, mily könnyű a tévedés, mily sokféle a bűn. De ne hagyjuk magunkat megzavartatni a szép erkölcsi érzésben. Ez előttünk egy nagy hatalom legyen. Ha elgyengült a lélek, az nem baj; vannak meleg fürdők, vasas fürdők, épp úgy a léleknek is vannak mélységes vizei, azokat fel kell fakasztani. Talán sok vagy önmagad előtt, talán még nem tudtál szívben kicsiny lenni? Hidd el, a nagy lelkek mindig tudnak mélyen leszállni és mélyen megalázkodni.

Tudod mi a lelki erő első forrása? A mélység érzete. Ha az ember le tud alázkodni önbűnének tudatában, már jobban feszül a lelke. Minél jobban tud megsemmisülni, annál inkább tud emelkedni.

Mire való az orvosság? Az nem más, mint az életerőnek segítése. „Az élet benned van, azt az Isten fektette beléd. A lelkünknek is gyógyszer kell. A lélek bennünk van, keressük fel, hívjuk elő. Miben érzed magad gyengének? Mitől félsz? Minek vagy rabja? Mi az a bűn, az a fekély, az a betegség, mi benned van s mitől a halálnak bélyege és vonása kezdődik. Bármilyen legyen az, én azt mondom, hogy oda ereszd bele az élet vágyát, az olyan lesz, mint egy villanyfolyam, mint a vér bizsergése az elaludt tagban. Ez kellemetlen, de megint jóság, jólét foglalja el a helyét.

Ne mondja senki, hogy nem nagy bűnös. Ez relatív fogalom, ehhez érzés kell. Ha én a rosszat szívből tudom gyűlölni, az az életnek nagy jele. Ha bennem hatalmas reakció van a rossz ellen, az a lélek ereje. Ez a Szentlélek kegyelme. Szóval: szellem és élet!...

Kérjük ezt a nagy hatalmat, s mondjuk annak a nagy Szellemnek: „Kérlek Megváltó és megszentelő, – ki felé vágyom, valahányszor a jobbat keresem, valahányszor a jobb után nézek, – kérlek, segíts! Aki így el van szánva, abban a lélek vágya érvényesül, ott már kezdődik az új tavasz. Aki nem tud kérlelhetetlenül az erkölcstelennel szembe szállani, az még nem szereti az erényt igazán, aki még a halállal paktál, s a halál kapuján be-benéz, az még nem a világosságot kívánja.

Kérjük tehát a Szentlelket, rázzon össze, törjön össze, hogy azután felemeljen. Óh, Isten, adj ismét örömet, békét, igazi önérzetet, – mert a legnagyobb önérzet a megtisztult lélek diadala. Add ezt az igazi húsvéti diadalt. Én feltámadást akarok; a régi feltámadásnak bennem egy új kiadását akarom. Ezért áldozatot hozok, amit kívánsz tőlem, azt megteszem. Kitörlök a szívemből mindent, mi nem oda való. A tízparancsolat fényét, voltaképpen a Te fényedet akarom odaállítani. Mi neked visszatetsző, az nekem is az; az isteni szigort akarom magamban hallani, amit az elítél, én is elítélem...

A megtisztulni akaró lélek nem jár tévutakon, hanem azon, mely Istenhez vezet.

II.

Némely embernek nagyon szegényes világnézete van a kereszténységről és az erkölcsi világról.

Némely ember nagyon szomorúnak véli azt az irányt, mely inkább már az elhaló élet számára való. Ez nagyon helytelen gondolat. Az Isten az élet lelke, a feléje való törekvés elementáris hatalom. Aki azt hiszi, hogy eltörpül, hogy örömtelen lesz, az nagyon téved, annak a lelke nincs kinevelve. Sok függ attól, hogyan nézünk bele az életbe. Az én világomat én magam csinálom. A szomorú mindent, mint egy fátyol mögött lát, aki vidám és örvendező, az még a pusztában is énekel, annak érzékeny lelke és sajtószerű energiája van. Az én világomat én csinálom, én értékelem, én alakítom. Ha valakinek nincsenek jól beállítva az ő nézetei, az ő elvei, akkor könnyen elveszti az egyensúlyt. Nekem oly lelkek kellene, melyek tisztán állanak önmaguk előtt az odaadásukat illetőleg s tényleg központjai egy szép isteni gondolat szerint kialakított világnak. Iparkodjunk azokat a gondolatokat, – hogy az ember egy világot hordoz magában, mely neki tartalmat s értéket ad, – mások előtt is kifejtteni. Ezeket a tendenciákat semmiféle más irány nem viseli magán, mint éppen a krisztusi. Nem plátói, nem schopenhaueri, tolsztoji, sem nietzschei, hanem kizárólag krisztusi irány. Mert az irányzat értéke függ attól az energiától, melyet ki tud az emberből fejteni, attól az eszményiségtől, melyet ki tud alakítani, attól az odaadástól, melyet az áldozatba bele tud vinni. Hogy én vagyok minden ebben a világban, az világos: azt tanítja a mi hitünk, hogy minden lélek az egész világ értéke; mindenki központja az egész világnak...

A lélek egyenlő a végtelennel s a világ plusnulla. De ez vakmerő gondolat, ez igazán kopernikusi gondolat: Te vagy a Központ!...

Azt mondja az én hitem, hogy az Isten szeret engem. Ez vakmerő hit!? mert hiszen az Isten végtelen s én véges vagyok. Mégis szeret. A gyermek ezt könnyen elhiszi, de az ember, aki küzd s látja a világot, mely romjai alá temeti reményeit! Az egész világ semmi a lélekkel szemben. Mi az anyag egy érző lélekkel szemben, mely a végtelent keresi.

Becsüljétek meg magatokat, mert az örökkévalóság terhe van rajtatok. Ti ezt érzitek is, hogy az örökkévalóság súlya örökre vonz. Az ily fenséges lelkek vagy királyok lesznek, vagy rongyok, vagy világot hódítanak, vagy rommá lesznek.

A mennyország tökéletességet jelent, a jónak bírását, az erényt s a cél elérését. Hol a mennyország? Mindenütt, hol ily lélek van. Belőletek is olyan lélek lesz, mely vagy érvényesül, vagy elvész. Ezt belé kell venni a mi hitünkbe, hogy örökké elkárhozunk vagy örökké boldogok leszünk. A lélek magában egy mennyországot hordozhat... Én boldogulok

vagy elkárhozom. Ez nagy dolog. Óh, ember, te egy nagy imperator vagy, s akkor babér illet, vagy alávaló vagy, s akkor nyomorúságos elpusztulás felé méysz.

Én hiszem, hogy az Isten az az élet, s hogy ő a lelkemnek az élete. Mi az élet? Öntudat, látás, akarás, érzélem, kedv, öröm, erőtelj, szépen fejlődött erő.

Ez megközelítőleg az élet. Az Isten az élet, s ez a végtelen bennetek is akar érvényesülni. Ha az Istent elvesztitek, elveszett az öröm, bensőség, vigasz, édesség.

A Szentírás azt mondja az elkárhozásról: a második halál. Az első halál: megdermedés, kedvetlenség, fázósság, kellemetlenség, apáthia, érzésnélküliség. A második halál is ilyen, csak hogy itt az öntudatot nem lehet elveszteni...

Dante azt mondja, hogy a legnagyobb pokol nem tűz, hanem jég, Lucifer a jégbe van fagyva, de él. Mi nekem az Isten? Öröm. Mikor van bennem az Isten? Ha én teljesen átadom neki magamat és azt mondom: „Istenem, én hiszem, hogy örömem vagy s halálomon túl is tudsz boldogítani.” Isten akkor van bennem, ha lelke énekel, ha a Te Deum átélt örömmé válik bennem. De azért lehet szomorúságom is, de mély, alázatos szomorúság.

Nem értem, ha valaki azt hiszi, hogy ő szomorú lesz, ha jól lesz. Mi a legnagyobb öröm? Istenhez közel érezni magamat, ha független vagyok a világtól. A szentírás azt mondja: „A ti szívetek örökös lakoma.”

Az élet egy benső világ s a külvilággal szemben egy gazdag világ. Ehhez tiszta és érzékeny szív kell. Mire való a külső pompa, melyet az ember nem tud lelkében örömmé változtatni és mennyire lendít a dolgon, ha egyszerű házban nagy lélek lakik. Ha a lélek érzéketlen, kérges, mert rászállt az életundor, az nagyon szomorú lélek. Ha én az Istent elvesztem s bűnben halok meg, akkor én egy élettelen, szomorú lélek leszek.

Az Isten az én célom. A célra vezető gondolat mindenben. Isten összetartja az én gondolataimat. Csak akkor szép az én életem, ha van egy központja, mely körül minden gondolatom, mint a bolygó a nap körül, fut. Az én életem célja az Isten. Ha én a földön élek és egyensúlyban vagyok összes gondolataimmal, akkor én egy érvényesülő lélek vagyok. Ha én elkárhozom, a cél szétesik belőlem. Tudják mi a céltalanság? A halál. A végső megsemmisülés, de miután a lélek el nem veszhet lényben, elvesz az ő harmóniájában. Minő élet lehet, mikor azt mondják: „Az én életemnek nincs célja; az ilyen élet nagy teher s alatta összeroskadnak. Ez egy titok, egy pokoli titok.

Az evangélium azt mondja: „Hasonló a mennyeknek országa tíz szűzhöz, kik vévén lámpásukat, elébe menének a vőlegénynek és menyasszonynak. Öten közülük vittek magukkal olajat, öten pedig nem vittek. Éjfélkor jöve a vőlegény, s akkor mind felékesíték lámpájukat. Az esztelenek kérének az eszesektől olajat, mondván: „Adjatok nekünk olajatokból, mert a mi lámpáink elaluszhatnak.” Felelének az eszesek: „Netalán ne legyen elég nekünk és nektek; menjetek inkább az árusokhoz, és vegyetek magatoknak.” Midőn pedig venni mentek, eljöve a vőlegény és akik készen voltak, bemenének vele a menyegzőre és az ajtó bezáraték. Végtére eljövének a többi szűzek is mondván: „Uram, uram, nyisd meg nekünk.” Ő pedig felelé: „Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket, menjetek az éjbe.”

De hova menjenek, az éjbe nem lehet menni. Ez az éj, ez a sötétség a pokol, hol többé nincsen tendencia. A céltalanság a földön kész fájdalom, szomorúság. Ha én az Istent elvesztem, én egy szomorú lélek vagyok. A világtörténelemben nagy szomorúságok vannak. Például az Antiochus szomorúság, aki azt mondja: „Szomorú vagyok és meghalok, idegen földön vagyok s meghalok; Tassó szomorúsága, amint Rómát nézi.

Képzeljünk el egy lelket, mely az örök éjben áll. Mily szomorú lélek. Ne higgyük, hogy az erő útjai örömtelenek, hogy az alakítás útjai örömtelenek. Vagy talán a szépség útjai s más egyéb utak örömteljesek? Az élet annak tartalma és öntudatos élvezete, hogyan hozna szomorúságot? Igaz, lehet valaki olyan tolsztoji ember is, de az nem az igazi. Az nem az igazi krisztusi élet. Az nem erő. Az orosz kereszténység is krisztusi, de szomorú élet, az a népeket elszomorítja, az energiát nem neveli. Ez veszedelmes dolog. Nekem olyan kereszténység kell,

mely erőt, életet, szépséget keres, és azután vigyáz, hogy azt el ne veszítse. Nem hiszem, hogy akadjon olyan lélek, ki ezt megértse és mégis ingadozzék. Csak azok ingadoznak, kik még nem látnak.

Szomorú világnézettel nem lehet világokat teremteni. Szomorú emberből nem lesz hős. A vértanúk nem voltak szomorúak. Azokban az örök élet vágya tartotta az erőt. A szomorú ember mindig gyenge. ..

Az emberben van tartalom, mégpedig oly mértékben, amennyiben az igazságot keresi s megismeri és van akarata azt magában kidolgozni, s azt szeretni.

Ez egy jól alakult ember; a rosszul alakult ember eszén sötétség van, annak szíve még nem fogadta be az igazságot.

Mi az Isten? Teremtő szellem. Mi a pokol? A tagadás, ahol nem sikerül semmi. A fa, bokor világ, minden az Isten gondolata, tehát a világ egy alkotás. Van a felségebb világnézet, mely jobban felkeresné az alvó energiát...

Mi a penitencia? Az emberi gondolatnak kitörlése. Mint a festő a rossz vonást kitörli, úgy én is a rossz vonást a lelkemből s a helyébe krisztusi vonalat húzok. Ebben a felfogásban mily lelkesítő motívum van... A mennyország a tökéletesség – a pokol a tagadás, a céltévesztés. A két sarok közt van az emberi lélek s reszket a szegény, mint a vas a két villanysarok közt. Nem baj, csak ne félj, mert hiszen boldogságodról, saját lelked érvényesüléséről van szó...

III.

„Mester, ha te itt lettél volna, nem halt volna meg, akit szeretek.” Egyik gondolat, egyik árny, mely valamiképp minden lélekben megnyilatkozik. A másik gondolat: „Uram, nincs neked gondod rám, csak Máriára van gondod.”

Ez a két gondolat a gondviselés elé köveket gördít a jó lelkek útján. Minden léleknek a legnagyobb bizalommal kell a Mesterhez szólni: „Mester, ha itt lettél volna, nem halt volna meg, kit szeretek.” Ezt meg kell változtatni, úgy mondjuk: „Mester, én tudom, Te ezt így akartad, Mester, én bízom Benned.”

Azt képzeljük ugye, hogy az Isten jósága a rosszat kizárja? Ez téves gondolat. Nem lehet világ szenvedés nélkül. Miért? Mert minden világ véges lényekből van összetéve. Végtelen nem létezik, csak az Isten. A véges, a tagadás, a nélkülözés; világ nem lehet fájdalom nélkül. Ugye mindenki, a saját házából, családjából a rosszat eltávolítaná. Igen, ti megtennétek, de az Isten nem. Ismerjétek fel a két háztartás különbségét. Mi arasszal mérünk, s abban a háztartásban az Isten más mértékkel mér. Ismerd meg azt az erőteljes adminisztrációt, mely a lelkeket nem kíméli. Volna-e szíved vértanúkat nevelni? Vértanúkat akarni? Volna-e szíved az emberi lelket keserűségben fűrosztani? Ugye nem. És az Istennek van erre szíve. Te mindjárt boldogságot teremtenél, az érett gyümölcsöt akasztanád a fára. Az Isten nem így tesz. Ő az energiát fekteti belé. Mi emeli fel az emberiséget? Nem csak az édes méz, hanem a keserű könny. Az emberiséget nem csak a béke, hanem éles kard neveli. Van-e a világban haladás, mely az édes örömök lepkeszárnyain jött volna s nem e nehéz vas egyengette az útját.

Mi, a mi gyűszűnyi eszünkkel s a mi törpe szívünkkel más világot teremtettünk volna. Aki a szenvedést nem állítja bele az ember életébe, az cukros vizet ad. Nekünk must kell, mely akár szét is veti a hordót. A szenvedés megalázza az embert. Isten a próféta szerint azt mondja: „Az én gondolatom nem a ti gondolatotok. Amily magasam jár az ég a földtől, oly távol jár a ti gondolatotok az enyémtől. Ti nem vagytok előre látók, ti a jelennek a virágai vagytok, ti egy gyenge arasznyi létre vagytok teremtve.” – Ugye mi kihagynók a könnyet, töviseket, keserűséget. Ami nélkülözhetetlen, az okvetlenül valamire jó. Alázzuk meg tehát magunkat Isten akarata előtt. Csikorogni, keseregni fog a megalázás alatt a szív. Mit tegyünk

hát? Imádkoznunk kell. Krisztus hogyan imádkozott? „Távozzék el tőlem a kehely, de Atyám ne az én, hanem a Te akaratod legyen.” Mi is ezt mondjuk imáinkban: „Legyen meg a Te akaratod!” Tehát imáinkban mást mondunk, mint amit kívánunk. Miért mondjuk ezt? Azért imádkozunk, hogy legyen erőnk Isten akaratát akarni, hogy legyen bennünk annyi alázat, hogy az Ő sötét akaratát elfogadjuk, hogy legyen bennünk türelem ezt a kegyetlennek látszó akaratot elviselni. Ha így gondolkozunk, egészen más színben látunk mindent. Lehet-e, hogy az történjék, amit az ember akar? Soha senkinek se volna küzdelmes élete, mindenki ott ülne, ahol neki jó. De ki kell az embert onnan emelni.

Mi nem azért imádkozunk, hogy a természet törvényei megváltozzanak, hisz ez képtelenség, hanem hogy legyen erőnk azt akarni, amit Ő akar. Adj Uram erőt! Azt mondhatják, hogy könnyű filozofálni, de tessék magát bele élni. Nem akarom eldisputálni a fájdalom nehézségeit s érdemeit. De ki ésszerű akar lenni, annak be kell látni, hogy az emberi akarat nem lehet döntő.

2. Mi a Márta második nehézsége? Nincs neked gondod rám, Uram, nem látod, hogy én mennyit dolgozom? És ez itten nem tesz semmit, annak jó dolga van. Itt a szegény ember küzdelmeivel áll az Istennel szemben s az egyenlőtlenséget nem érti meg. Jeremiás siralma óta 2600 év folyt le, Márta panasza óta majdnem 1900 év. S azóta is valamennyi panasz ugyanazt zúgja: ez is igazság? Minek hagysz engem így? Senki se jutott a mennyországba, mert sokat szenvedett, s a pokolba, mert örvendett, hanem a mennybe jutott, mert szép lélekké változott s a pokolba, mert az Isten szép gondolatát tönkre tette. Jó lélekké fejlődhet mindenki, az egyik örömben, a másik szenvedésben. Mindenkinek nagy feladata az isteni gondolat kialakítása. Mindenki a maga helyén az élet folyamán az Isten gondolatát tükröztesse vissza, mert ha nem, akkor csak művirágok leszünk. Ne azt panaszoljuk, hogy nekem rossz, neki jó, hanem mondjuk: én küzdök, és küzdeni fogok. Az egyik virág mindig a mocsárban áll, a másik mindig a sziklán él. Nem az a fő, hogyan él, hanem hogy az Isten gondolatait átélje. Ez az élet nagy alázata. Az Isten ideállított engem; hány kitűnő embert állított örök homályba s hány embert, kik igazán kevesebbek voltak, azokat dicsőségbe állított. Az egyik az alázatban azt mondja: íme az úr szolgája, legyen nekem a Te akaratod szerint. A másikkal is azt kellene mondani s azt ki is kell váltani. Minden szép, nemes, nagy lélek szerény, a nagyság jellege a szerénység, a szépség mindig szerény, mert arány s harmónia van benne. Rikító szépség nincs, egy vásáros művészet nem művészet. Ami igazán szép, az mind szerény, a nagy lelkek is szerények. Uram, Te ide állítottál s itt maradok. Nekünk a hitben ezt a szerénységet meg kell tanulnunk.

Minden ép lélek alázatos. Mi az ő alázata? Az isteni akarat teljesítése. Aki isteni akaratot teljesít, az szolga, sőt Krisztus is a prófétánál Isten szolgájának mondatik. Az első asszony is azt mondja: „Íme az Úr szolgáló leánya.”

Az igazi alázat, mikor beismerjük, hogy más rendelkezik velünk, mikor beismerjük, hogy az Isten az Úr és én az Ő szolgája vagyok. Az igazán nemes lélek alázatos. Az alázat erős öntudat. A vértanú igazán alázatos lélek. Szent Ignác három fokozatot mond: 1. nem vétkezni halálosan; 2. nem vétkezni még bocsánatos sem; 3. nem csak nem vétkezni, de tenni mindazt, amit Krisztus tett. Még akkor is kell az Isten akaratát teljesíteni, mikor az nehezemre esik. Ha Krisztus szenvedett, én is szenvedhetek. Szervedni kellett Krisztusnak s csak úgy mehetett be a mennyeknek országába; de nem magáért szenvedett, egy egész emberiséget akart ő vezetni, s azt nem tehetett más, csak szenvedő Isten. Ez az a nagy felkiáltó jel, melyet a keresztfára hirdet s azt a legnagyobb filozófiát olvashatjuk le róla, melyet az egyszerű ész is megért: ha Krisztus szenvedett, nekem is szenvednem kell. Ez a megfigyelés arra szolgál, hogy váltsuk ki magunkban az erényeket, az élet szerénységét, az igazi alázatot. Kérjük Szent Pállal: „Uram, adj nekünk szemet, világosságot.” Melyet, ha nagy szív inspirál, mely minket képes legyen lefoglalni s felemelni, akkor az ember sok nehézséget legyőz és minél többet küzd, annál jobban belátja, hogy az isteni akarat az

alaphangulat s az emberi akarat pedig azon mértékben érvényesül, amennyiben az isteni akaratot kiváltani tudja.

Április 18., nagykedd

I.

... Az élet önmagából való erő. Ha én valakit biztosítani akarok, rá kell őt állítanom az élet útjaira. Ha azt akarom, hogy amit mondok, benne lélek és lelkesülés legyen, arra kell törekedni, hogy ő maga az ő egyéniségében kialakítsa mindezt. Az élet a benső erő, benső meleg, megnyugvás, teljesség, édesség, élvezet. Senki sem tarthatja meg az Isten parancsait, ha azokat át nem veszi magába.

Ha valaki önmagában ki akarja alakítani a vallásos életet, mit tegyen?

1. Legyen vágya a szív tisztulása után; de ezt nem úgy értem, hogy bűneit mindenki szokás szerint meggyónja. A szívtisztulás tökéletesedés.

Nekem tiszta, finom nemesedés, nekem átlátszó lelkűség kell.

A parancsolatokat meg kell tartanunk. Azoknak mindegyike egy-egy nehéz láncszem, egy-egy fadarab. Kell, hogy kedved legyen a fadarabokból magadnak lépcsőt csinálni, a láncszemekből horgonyt és vaskapcsokat, hogy a te lelki érületednek részeit összetartsa. Ki a nemes lélek? Aki az erkölcsi motívumokat átérti. Ki érzékeny? Aki nem a szemnek tesz, hanem szívből tesz, aki nem kényszerítve tesz, hanem önkényt, szabadon s szívesen tesz.

Ha azt mondom: én bánom bűneimet, az egy aktus, hanem ha átélem azt, akkor lesz csak igazi bűnbánat. Nem elég csak mondani, hanem meg is kell tartani az erős fogadást, akkor válik igazán áldozattá. At kell értenünk, mennyire kívánja az Isten a fénylő, áttetsző lelkeket, s akkor magunkban sok gyarlóságot fogunk észrevenni, s mindenféle érzelmeket, melyek megzavarják lelkünket, mint a tiszta patak vizét a beleömlő rossz vizek. A lelki tisztuláshoz nagy eszményiség, okosság, méltányosság magunk iránt és nagy türelem kell. Nincs nagyobb élvezet, mint a legmagasabb eszmény szerint való kialakulás.

Gondoljunk szegény elköltözötteinkre. Ugye mily szegényen jutunk majd abba a lelki gazdagságba, mily koldusosan jövünk a királyi lelkek társaságába. A tisztító hely a legáldozatosabb odaadásnak helye, hol a szenvedély a szenvedéssel párhuzamba sem hozható. Minden lélek, mely elköltözik, tüzes lélek lesz, minden lélek, mely az örök városba érkezik, az örök békének öntudatával érkezik, de látja ott ama végtelen tökéletességet s látja saját tökéletlenségét, maga is visszafordul, ő maga akar megtisztulni, mert nincs öröme saját lényében.

Mindenki arra van hivatva, hogy felfelé emelkedjék. Szeressék önmagukat igazán. Ha van bennem igazi szellemi ösztön, az azt mondja: hogy szeressem lelkemet, azt kiemeljem s szebbé tegyem.

Ez a valódi önszeretet.

2. Az embernek nemcsak tisztelni kell, hanem önmagát megnyugtatni. Ha éltünk csak lelki szenvedés, akkor csak rabok és szolgák vagyunk, míg ha életünk csupa lelkesedés, akkor szabadok vagyunk. Az embernek úgy kell élnie, hogy magában egy oly világot alakítson, mely őt minden tekintetben megnyugtatja... A szép szavak igézete homályt önt a lélekbe. Mik azok a szép szavak? Melyek minket megmételtyeznek s szárnyait szegik minden nemes fellendülésnek. „Nicht viel philosophieren, sondern schön leben.” A szép élet mindig eszményi s a halhatatlansággal egyensúlyba helyezett élet. Akinek nincsenek eszményei: szentség, szabadság, erény..., az egy sötét bolygó lélek. Az ilyen eszménytelenség a lélek szerencsétlen beállítása. „Studiert nur und rastet nicht, ihr kommt nicht weit damit.” Az ember sokat akar tudni; igen, de minek az a sok tudós. A szép élet miatt.

A híres karthauzi azt mondja, hogy ő csak azért akart minél többet tudni, hogy minél többet szeressen. Ez az igazi filozófia. A tudást csak a szebbért kell szeretnünk, mert ha azt csak azért keressük, hogy nagyobbak legyünk, az végzetes lehet.

...És a vágyódásnak állhatatlansága elforgatja az ember eszét...

Az ember szíve teli van vágyakkal, ember nem tud ura lenni a féktelen elemeknek. E vágyakat szép mintákba kell szorítani, mit ha az ember igazán akar, meg is tudja tenni, s gyönyörű élvezete lesz benne. Ez az a csalétek, amit az Isten csalogatásra használ. Mind, ami nagyot akar, áldozatot hoz. Mennyi munkát fektetünk bele lelkünkbe! Nincs kultúra munka nélkül. A kultúra befektetett munka. A kultúra csupa aludt vér, mint a szocialisták szokták mondani. A lélekbe is bele kell fektetni a munkát, azt a rafinált, azt az elewatori, azt a kegyetlen nehéz munkát.

A lelket nevelni, a lelket felemelni nagyon nehéz dolog. Sokszor foházkodunk: „Istenem csinálj belőlem valamit!”

Az Isten azt feleli: „Hát csinálj magadból valamit!”

Hisz erre való a kegyelem. Mily kegyelme volt Szent Lőrincznek, mikor a tüzes rostélyra feküdt. Neki imponáló gondolat volt, hogy mindenről lemondjon, mert „...oly nagyon jó, mit remélek, hogy fájdalmat nem is érzek.” Pedig szenvedett, de a nagy gondolat egyensúlyt tartott az ő borzasztó fájdalmával. Ez a hit kegyelme. Óh, be kevesen tudják, mi a kegyelem... A jó gondolatokat meg kell ragadnunk, s azok szerint kell élnünk, szeretni, hevülni, áldozni, megnyugodni, erősnek lenni, hűnek megmaradni! Az ember könnyen ellankad. Egyszer minden vonzza őt, máskor minden érzéktelenül hagyja. Nekünk minden körülmények között kell érvényesülnünk, ki kell tartanunk... A mi vallásunk nem ömlengés. „Gefühls religion.” Kell bele érzés, de kell bele tartalom is, mert az kitart a jóban még akkor is, ha már nincs kedvem. Majd kienged belőlem a fagy, addig is megyek előre és hű leszek, – az maradok.

A lelket ékesíteni kell a jó cselekedetek gyakorlásával. Amit én hiszek, azt ki kell vinnem az életbe. Minden nemes, buzgó lélek az erő középpontja legyen. Minden nemes lélek nagy kincs. Lehetetlen, hogy az ember egy kevés, szép világot hordozzon önmagában, melyben annyi melegség, annyi lendület van s az ki ne sugározzék belőle. A magunk szeretetét érvényesítenünk kell, ahogy tudjuk, néha nem sikerül, de nem baj, máskor majd sikerül. Fő dolog, hogy mindig előre haladjunk, éljünk magunknak és másoknak. Nem azok az igazi apostolok, kik másokat erőszakkal kényszerítenek, – mint a Klodvigok és mások, kik karddal keresztelnek, – hanem kik nagy szívet hordoznak magukban s annak melegéből sokat juttatnak másoknak is. Önök is iparkodjanak ezt a jó lelket az Önök körébe átültetni. Ha az ember kitartó akar lenni, kitartó lesz, s amit tesz, azt szépen teszi. A nő alkalmas arra, hogy megértse, miszerint nem a kényszer az igazi hatalom, hanem ha körünkben minél több jót teszünk. Nem mindenki lehet az ő körének napja, elég, ha csak egy kis lámpa, mely a kedves otthont csak valamennyire is fel tudja melegíteni, be tudja világítani.

Küldjétek ily lelket a világba és akkor a világ Krisztusi fénnel nemsokára betelik. Óh! az ily lelkek már nem koldus lelkek. Töltsük el a lelkeket élvezettel, benső lelki tartalommal és szívesen jönnek, jönnek velünk....

II.

Van néhány gondolat, mely alkalmas arra, hogy a lelket az Istenhez való ragaszkodásban erőssé tegye. Ily gondolatok az egyesülés, jelenlét, szemlélet...

1. Ugye van vérrokonság?

A vérrokonság hordozza a gondolat és érzelem közösségét. A vérrokonság csak akkor ér valamit, ha a lélek is rokon – és pedig az a földolog. Az emberi lélek az Istennel rokon. Mi által? A gondolat és az érzelmek azonosságával.

A lélekben nincs vér, ott csak szeretet, gondolatgyezség van. Akarnak az Istennel rokonságban lenni. Akkor osszák meg az isteni gondolatot; az isteni érzéseket magunkban kell hordoznunk, akkor vérrokonság nélkül is unióban leszünk Ővele. Ez pedig képesíteni fog minket a rossznak ellenállására, áldozatra, harcra, küzdelemre, kitartásra. Minden törekvésünk oda irányuljon, hogy társainkat is bele vigyük a gondolat és érzelem közösségébe. Most már rámutathatunk a Máriára, ki a krisztusi jelenetben a harmadik alak volt. Lázár volt a feltámasztott, Márta a küzdő, Mária a megnyugvó élet. Miben áll a megnyugvás? Az isteni gondolatok közösségében. Akarnak-e ilyen uniót, hiszen csak ez által lesz bennünk élet. Máriát az Úr jelenlétében egy mélységes alázat tölti el. A nagyot csak alázatosságban lehet megközelíteni. Mária nagy tiszteletet tudó lélek volt. A tisztelet az emberi léleknek különös érzékenysége. Tisztelet nélkül nincs lélekfinomulás, szeretet nincs tisztelet nélkül. Tisztelni kell a felségest és feltétlen jobbágyi hódolattal kell eléje járulni. Jobbágyaság alatt értem azon alattvalóságot, hogy én az Úr akaratával szemben nem ismerek mást. Feltétlen hódolattal kell engedelmeskednünk – nem – nem kell, én akarok! ... Ha a lélek közel érzi magát Istenhez, azt már nem kell féltetni, hiszen csakis ott van biztonságban.

Hol láttak fejlődést virágzás nélkül? Ha törekszenek, Önöknek is lesznek érzelmeik, hű, alázatos, tisztelő lelkek lesznek. Mennyiöknek mozdul meg a lelkiismerete, mikor azt kérdelem, megvolt-e bennünk az a hódoló tisztelet, hűség az Úr iránt? A földet lazítani, öntözni, a növényt nemesíteni, oltani kell, hogy nemes gyümölcs legyen a fán, a lelket is kell munkálni s akkor élvezhetjük a lélek gyümölcsét.

2. Hogy Önökben lélek kegyen, ahhoz szemlélet kell. Az embernek nézni és látni kell, mert az oly lélekben mely nem néz és nem lát, nem mozdul meg az élet. Én nézek és látok. Én az isteni gondolatokat látom, s azokat élvezem, mint a gyökér átveszi a táplálékot. A világ tele van az Ő gondolataival, leereszkedett ide; ezt meg kell érteni, méltányolni kell. Ebben gyönyörködni kell. Mindenben az isteni gondolatot kell keresni; mindenben nagy műalkotást kell látnunk. A szépben a tökéletesnek a szeretetét kell látnunk s mindenben a szép formát látjuk érvényesülni; kell, hogy a lélek szép formáját is szeressük...

Az ember a megváltóban és az Ő nagy szeretetében nagy eszmét lát, s azt kiváltja a maga számára, s mondja: jobbágyi hódolattal kell előre haladnom.

A nagy eszmék felderítik az én gondolataimat, megédesítik az én életemet.

3. Imádkozni kell! Már az apostolok is mondták „Mester taníts meg imádkozni.” Az imádság tényleg olyan legyen, hogy Isten gondolatát megközelítsük és átvigyük magunkba. Teljetek meg lélekkel és a lélek zsoltárokat énekeljen. Teljetek meg és énekeljete, fogadjátok el az isteni gondolatot és a ti lelketek harmonikusabbá lesz. Végig szánt rajtunk az élet, a gyász, a szenvedés, ezek mindegyike egy örvény. Ha Isten gondolatait elfogadjuk, az megerősít, a kísértésekben és egy életnek átélésében...

III.

A szentírás valami Bethesdát említ, forrást, úszatót később fürdőt, és azt mondja róla, hogy az angyal lejött az égből és felkavarta a vizet s az isteni erő jótékonyan hatott...

A mi lelkünket is gyakran fel kell zavarni, hogy megifjodjék. Hisz érezzük, hogy szívünk mennyire nem függ tőlünk s hogy az élet küzdelme, változásai, mily hatalmas befolyással vannak reá. Most kemény a szívünk, máskor ellágyul, majd megint száraz...

A szentírás szava, „a te pusztaságodat kertté változtatom.” Mi, kik a kegyelmet tényleg isteni gondolatnak és indulatnak tartjuk, teljesen megértettük ezt a mondást. Az Isten az indító bensőséges mozgató erő; az Isten vonz minket, de oly láncokkal, melyeket senki sem érez, amelyek senkit sem nyomnak, hanem boldogság és megelégedés édességét éreztetik velünk.

Bizalommal mondjuk tehát. „Én a te rabod, fiad, lányod, nem [pedig] jegyessed barátod akarok lenni, veled és benned akarok élni. Pál apostollal mondhatjuk aztán: „Élek én, nem én, hanem Krisztus él bennem.” Ne mi éljünk a mi alacsony röptű gondolatainkkal, hanem egy másik élet, az isteni élet éledjen fel bennünk. Ezért apró parányokká kell széttöretnünk s úgy állhatunk Isten elé: „Uram most már tehetsz velem, amit akarsz, itt nem áll ellent semmi és senki, itt egy megtört lélek áll előtted.” Értik ezt a nagy filozófiát? Mi az isteni életet akarjuk átvenni. Mikor azt a régi embert magunkból ki akarjuk emelni és az újat befogadni, akkor őszinte töredelem útján járunk. Óh, ha ezt mi mindig úgy fognók fel, sokkal több lelket tudnánk belefektetni abba, amit mi poenitentiának nevezünk. Mikor valaki sírni tud, ha bűneit bánja, óh, azok nem keserű könnyek, azok a vigasznak könnyei; mikor az ember egy mélységes megbánással borul le a végtelen Isten előtt, az nem fájdalom, hanem boldog átváltozás. Isten azt akarja, hogy az emberi lélek ily mélységes benyomások alá kerüljön.

Az emberi lélekkel szemben áll az a nagy súly, melynek semmi sem áll ellent. Mihelyt eléje áll valaki, összetöri azt, de csak azért, hogy azután felemelje.

„Mit használ az, ha az egész világot megnyered és lelked üdvét elveszted.” Elveszted azt az egyetlen kincset, a saját lelkedet, azt a tiszteletreméltó valóságot. Ember! Neked nem szabad elveszned, ezért mindent meg kell mozgatnod, eget, poklot, mindent. Ez a nagy vihar, nagy szenvedély. Ember! Neked meg kell magadat törnöd, reszketned kell az örökkévalósággal szemben, mert ő úgy áll előtted, mint az Úr, s vele szemben te csak szolgál vagy, te csak teremtmény vagy.

Így kell kezdenünk. Előbb ki kell a sziklát repeszteni s azután lesz belőle Apolló vagy Madonna.

Ha erősen akarunk, nincs az a szenvedély, melynek ne tudnánk parancsolni, nincs az a kötelék, melyet szét ne tudnánk tépni, nincs oly magaslat, melyre el ne jutnánk.

Ez nem gyengeség, óh, nem, hiszen ez emeli ki az embert a mélyből, a posványból, a saját maga megvetésének a mélységéből, ezek nem a degradálás, hanem a haladás erői.

Előttem az Isten nemcsak az Úr, hanem a szerető jó atya, már nemcsak szolgál, hanem gyermek is vagyok. Már nem azok a sötét próféták tombolnak felettem, hanem a tékozló fiú vonásai vonulnak el az én lelkem előtt, – nem csak a vonásai, hanem az érzelmei is átvonulnak rajtam, s ezek egészen más visszhangot ébresztenek bennem. Ezen újabb gondolatok, az Isten az én atyám, az Isten gondomat viseli, – igaz, sokszor töviskoszorút helyez rám a rózsakoszorú helyett.

Bennem a bizalom, a vonzalom, a szeretet érzelme jelentkezik. Én, ki előbb örök fagyban éltem, én, ki eddig csak hómezőkön jártam, – most más zónákba kerülök, ebben a klímában virágzás van, itt az érzelmeknek egy meleg hangulata él, itt bizalom van otthon.

Én a legnagyobb bizalommal borulok az Istennek, már nem lábaihoz, hanem a keblére. Én, a tékozló fiú, megtalálom a szívem békéjét; én, a bolygó lélek, végre hazatalálok. Bánom bűnömet, mert szeretlek!...

.....

Ahol nagyon szeretnek, ott a tiszteletet ne féltsetek. Az igazi szeretethez tisztelet is járul. A szeretet ne férne meg a tisztelettel? Talán ne merjünk szeretni a tisztelet miatt?

.....

A szent keresztről leng felém a megilletődésnek és mély fájdalomnak a szellője... Assisi Szent Ferenc, a nagy trubadúr úgy élt, úgy szeretett, hogy még Krisztus sebeit is átveszi. Ez az ember már betege volt a nagy szeretetnek. Érzés, melegség, alázat, vonzalom megnyerhető a Krisztus keresztje alatt. Ha az ember ily lélekkel megy a gyónáshoz, csak meg kell azt a lelket érinteni s mindjárt leszakad róla, ami rossz, ami nemtelen. A bánat nagy kegyelem. A bánat a világban keserűséget jelent. Bánat a lélek kegyelme, kiváltsága, mert a

bánatot, mit az ember bűnei miatt érez, a saját méltóságának koszorúja. Mindenki azon mértékben lesz nemesebb, minél bánatosabban néz egy élet romjaira.

Emberi szükségletünk, hogy bánatunkról beszéljünk, s azért elmondjuk bűneinket s azok miatti bánatunkat annak, kit Krisztus maga helyett rendelt...

Április 19., nagyszerda

... Az isteni Megváltó az emberi lelket mély benyomások alá helyezi, de főleg a jó akaratra s a nemes elhatározásra hat. Az emberi szívet a maga számára akarja lefoglalni, hűségre, szeretetre, bensőségre, ragaszkodásra akarja bírni.

Erre való az a szent misztérium, az a szent titok, amelyet a tőlünk búcsúzó, a szerető Krisztus rendelt e szavakkal: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”...

Krisztus nekem fény – és hőforrás. Amily mértékben át tudom venni az Ő gondolatát, azon mértékben leszek képes isteni életet élni. Abba a szférába kell belelépni, melyben Krisztus élt, és melybe minket is bele akar állítani.

„Vágyva vágytam megenni veletek ezt a húsvétot, mielőtt szenvedek. Vágyva vágytam veletek szembeállni, vágyva vágytam a lelketekre kötni, hogy nincs nagyobb szeretet, mint mikor valaki lelkét másokért odaadja.” Vágyva vágytam bennetek a hitet éleszteni. „Krisztus azt mondja: „Én elmegyek, ti itt maradtok. A világ titeket gyűlölni fog és mindenki azt fogja hinni, hogy szolgálatot tett, ha titeket megölt, de én eljövök értetek, hogy ahol az Úr van, ott legyetek ti is.” Krisztus folytatja: „Ha nem volna így, megmondtam volna nektek. Én eljöttem a világba, hogy az igazság mellett bizonyosságot tegyek.” Zöldcsütörtökön nem tesz rám semmi olyan erős benyomást, mint ez a krisztusi mondás, mert ebben én Krisztust egészen látom... „Én nem beszéltem semmit, amit nem tettem... Úr Jézus, Te vágyva vágytál ezt velem közölni, és én vágyva vágyom ezt viszonzni. Én hiszek a te szavadban, hiszek a te szeretettedben, nem kételkedem azokban a felséges irányzatokban, hiszek a Te nagy szellemedben.

„Keresztséggel kell megkereszteltetnem és szorul a szívem, míg én ezt be nem fejezem.” Miféle keresztségről beszélt Krisztus? A vérkeresztségről. „Az én szeretetem nagy gonddal jár. Azt hiszem, ha nem mutatom meg vérrel az én szeretetemet, ti bizalmatlanok lesztek. Nekem meg kell valamit tennem. Nekem tüzesen, véresen kell a ti szívetekbe írnom, hogy Krisztus szeret titeket.” A tüzes vér szenvedélye beszél belőle, mikor azt mondja: „Nem vagyok megelégedve, míg vérrel nem írom a lelketekbe, hogy bízzatok bennem. Én veletek vérszövetséget akarok kötni. Íme, az én vérem, a mi barátságunk vére. Igyatok ebből mindnyájan és emlékezzetek róla, hogy a mi barátságunk egy vérrel megpecsételt hűség. Nem szabad tőlem elszakadnotok. Én vérrel jegyzett jegyes vagyok.” Igen, nekem hűnek kell lennem, de nem csak mikor szenvedés ér. Mily gyáva, törpe lélek volnék, ha az igézetes szeretetet csak vergődve követném.

Tüzet jöttem bocsátani a földre. Azt akarom, hogy égjen. A tűz az én gondolatom, a tűz az én érzelmem, a tűz az én példám. Emberek, ti boldogok lesztek, ha az isteni szeretet tüze ég bennetek. Ti sohasem fogjátok felpanaszolni, hogy az élet nehéz, ha a szeretet és öntudatból éltek. „Igaz ugyan, hogy a mi szívünk tüze csak zsarátnok, a hamu alatt izzó tűz, de csak izzatok, izzatok a szeretetben és kegyelemben. Krisztus el nem hagy titeket, sőt ő vágyik a ti szívetek után, hiszen ő szítja annak lángját. A kegyelem olyan legyen, mint a tűz, melyet a görögök vittek magukkal mindenhova. Az Úr Jézus is azt akarja. „Az én tüzes lelkemet adtam nektek, őrizzétek ezt a tüzet.” Hogy védjük a gyertya lángját künn a szélben. Az Úr Jézus szent tüze izzik a te szívedben, ezt a lángot, ezt a tüzet őrizd a te hűségeddel, a jócselekedetekkel, és a parancsolatok teljesítésével, isteni gondolatokkal, fohászkodással, s kísértések legyőzésével...